

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

246216

ศิลปะและการแสดงในประเทศไทย

นายสรพจน์ เตจวนคุฎาภร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปการละคร ภาควิชาศิลปการละคร
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

b 00250721

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

246216

ศิลปะเพื่อการแสดงสดในประเทศไทย

นาย สรพจน์ เสวนคุณากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปการละคร ภาควิชาศิลปการละคร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 0 8 0 2 2 0 2 2 2

PERFORMANCE ART IN THAILAND

Mr. Sorapote Sewanakunakorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Dramatic Arts

Department of Dramatic Arts

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทย

โดย

นายสรพจน์ เสวนคุณากร

สาขาวิชา

ศิลปการละคร

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ พรรรัตน์ ดำรุง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

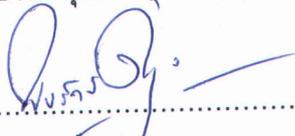
รองศาสตราจารย์ กมล เผ่าสวัสดิ์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

 ..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. กุลธิดา มณีรัตน์)

 ..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ พรรรัตน์ ดำรุง)

 ..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ กมล เผ่าสวัสดิ์)

 ..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ เกิดอรุณสุขศรี)

5080220222 : MAJOR DRAMATIC ARTS

KEYWORDS : PERFORMANCE ART/ THAILAND

SORAPOTE SEWANKUNAKORN : PERFORMANCE ART IN THAILAND.

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PORNRAT DAMRHUNG,

THESIS CO-ADVISOR : ASSOC. PROF. KAMOL PHAOSAVASDI, 106 pp.

246216

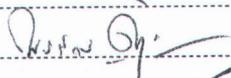
"Performance Art in Thailand" is a historical and developmental study with regard to works of some artists as well as the roles and functions of performance art in Thai society. The theory of semiology was the tool for analyzing and decoding meanings. The study reveals that performance art first appeared and developed around over 30 years ago. It was an abrupt, disjointed development until around 1984 when activities and artworks were developed more consequentially and more concretely. Furthermore, society was the factor determining the contents and styles of the artists' works. Based on the information on the study population, there were artists presenting individualistic, political and social issues with the use of symbols that were clear and appropriate to their ideas. Thus, at present, performance art in Thailand has become an alternative artistic form with constant search for new manners of creation.

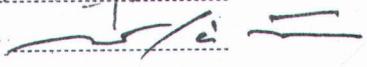
Department : ..... Dramatic Arts .....

Field of Study : ..... Dramatic Arts .....

Academic Year : 2010 .....

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ พรวรรณ์ ดำรุง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาด้วยความเมตตาและอดทน ซึ่งแนะแนวทางทั้งเรื่องวิชาการและการดำเนินชีวิต ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ กมล เผ่าสวัสดิ์ ที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ทางศิลปะให้กว้างขวางขึ้น เช่นเดียวกัน ผู้ศึกษาระลึกถึงคุณูปการของคณาจารย์ภาควิชาศิลปการละครทุกท่าน ที่ทุ่มเทถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ให้ผู้ศึกษาเข้าใจศาสตร์ของละครและการแสดงมากขึ้นสุดท้ายนี้ ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความอนุเคราะห์สนับสนุนทุนการศึกษา ที่ได้รับจากมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อนึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเสร็จสิ้นสมบูรณ์ลงมิได้ หากไม่ได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลจากศิลปิน นักวิจารณ์ศิลปะ และภัณฑารักษ์ ผู้ให้การสัมภาษณ์ทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดและทฤษฎี.....	8
ทฤษฎีสัญวิทยา (Semiology).....	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	19
ประชากร.....	19
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	19
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	20
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	21
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	22

ผลการวิเคราะห์.....	22
ที่มาของศิลปะสื่อการแสดงสด.....	22
บริบทของสังคมไทยช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 กับการเข้ามาของศิลปะแนวก้าวหน้า และแนวทดลอง.....	29
ประวัติและพัฒนาการของศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทย.....	35
1. ช่วงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519.....	35
2. ช่วงพ.ศ. 2527 – พ.ศ. 2530.....	36
3. ช่วงปีพ.ศ. 2534 – พ.ศ. 2540.....	45
4. ช่วงพ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน.....	50
ผลงานและแนวคิดของศิลปินสื่อการแสดงสดของไทยที่เลือกศึกษา.....	57
1. จุมพล อภิสุจ.....	57
1.1 ประวัติ.....	57
1.2 การศึกษา.....	57
1.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมและศิลปะวัฒนธรรม.....	57
1.4 อิทธิพล-กระบวนคิด.....	58
1.5 ผลงานช่วงต้น.....	58
1.6 ผลงานหลังปีพ.ศ. 2540.....	61
2. วสันต์ สิทธิเขตต์.....	66
2.1 ประวัติ.....	66
2.2 การศึกษา.....	66
2.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมและศิลปะวัฒนธรรม.....	66
2.4 อิทธิพล-กระบวนคิด.....	67
2.5 ผลงานช่วงต้น.....	68
2.6 ผลงานตัวอย่างนับแต่พ.ศ. 2546.....	69
3. ไพศาล เปลียนบางช้าง.....	72
3.1 ประวัติ.....	72
3.2 การศึกษา.....	72
3.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมและศิลปะวัฒนธรรม.....	72
3.4 อิทธิพล-กระบวนคิด.....	73
3.5 ผลงานช่วงต้น.....	74

3.5 ผลงานช่วงต้น.....	74
4. จิตติมา ผลเสวก.....	77
4.1 ประวัติ.....	77
4.2 การศึกษา.....	77
4.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมและศิลปวัฒนธรรม.....	78
4.4 อิทธิพล-กระบวนการคิด.....	79
4.5 ผลงาน.....	79
5. อุทิศ อติมานะ.....	81
5.1 ประวัติ.....	81
5.2 การศึกษา.....	81
5.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมและศิลปวัฒนธรรม.....	81
5.4 อิทธิพล-กระบวนการคิด.....	82
5.5 ผลงาน.....	84
6. สุนทร มีศรี.....	86
6.1 ประวัติ.....	86
6.2 การศึกษา.....	86
6.3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวทางสังคมและศิลปวัฒนธรรม.....	86
6.4 อิทธิพล-กระบวนการคิด.....	86
6.5 ผลงาน.....	87
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	95
สรุปผลการวิจัย.....	95
อภิปรายผล.....	95
ข้อเสนอแนะ.....	96
รายการอ้างอิง.....	101
บรรณานุกรม.....	104
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	106

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ผลงาน Reading Position ของ เดนนิส ออปเปินไฮม์.....	27
2	ศิลปะจัดวาง <u>สอนศิลป์ให้ไก่กรุง</u> พ.ศ. 2528.....	39
3	<u>Song for the Dead Art Exhibition</u>	41
4	ประเสริฐ จันทร์ดำ กำลังอ่านบทกวีในงานเวทีสมัย ณ หอศิลป์พีระศรี พ.ศ. 2529.....	44
5	วสันต์กำลังขีดหนังสือ.....	51
6	“การแสดง” ของ Mimi Fadami.....	52
7	“การแสดง” ของมนตรี เต็มสมบัติ.....	52
8	“การแสดง” ของ Khairuddin Hori.....	54
9	“การแสดง” ชุด <u>Crossing</u>	54
10	“การแสดง” ของศิริพร ศรีเพ็ญ.....	55
11	จุมพล อภิสุข กล่าวแนะนำรายการ “การแสดง” ในเทศกาลเอเชียไทยเป็ย ครั้งที่ 11.....	56
12	“การแสดง” ของศิลปินเบลเยียม.....	56
13	จุมพล อภิสุข.....	57
14	ผลงานชุด <u>En Route</u>	60
15	ผลงานชุด <u>Standing</u> ที่ญี่ปุ่น.....	62
16	วสันต์ สิทธิเขตต์.....	67
17	<u>Fashion for Peace</u>	69
18	<u>พรรคศิลปิน</u>	70
19	ไพศาล เปลี่ยนบางช้าง.....	73
20	จิตติมา ผลเสวก.....	77
21	อุทิศ อติมานะ.....	82
22	“การแสดง” <u>John A.Lone</u> ตามสถานที่ต่างๆ.....	87
23	“การแสดง” <u>John A.Lone</u> ตามสถานที่ต่างๆ.....	88
24	“การแสดง” <u>John A.Lone</u> ที่สถาบันปริดี พนมยงค์.....	89

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิ

หน้า

1

ผังแสดงการทำงานของมายาคติ.....

10